

MENTOR

LIST ZA SREDNJEŠOL-
SKO DIJASTVO. URE
JUJE DR. ANT. BREZNIK
LETNIK VI. ZA L. 19¹³/₁₄

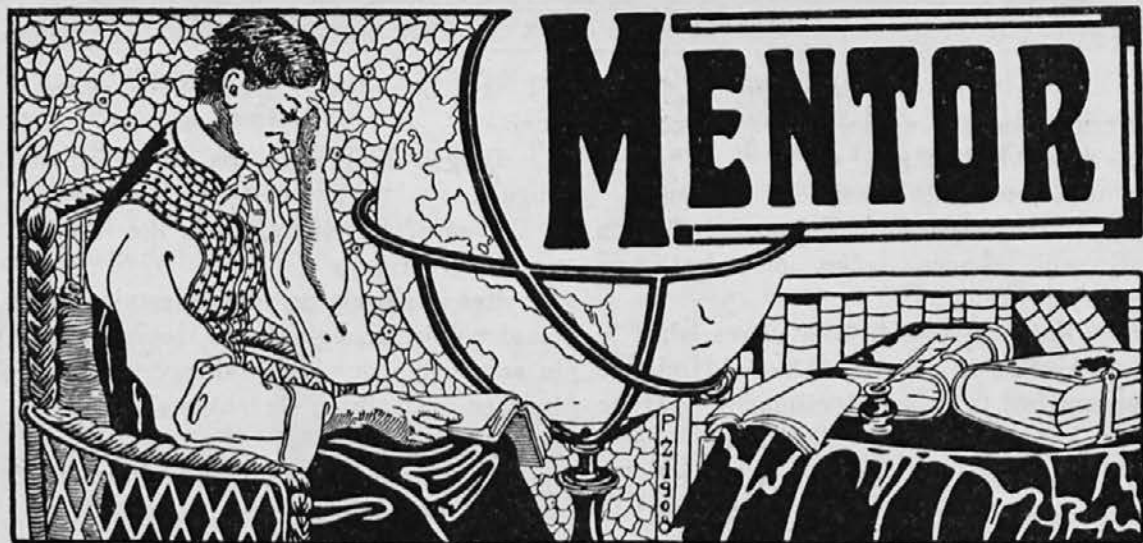
ST: 3.

VSEBINA:

Romanje k Sv. Trojici. (Ksaver Meško.) (Konec)	41
Kot val. (Pesem.) (Fr. Žalko)	44
Sofoklejev Filoktet. (Prof. Fr. Omerza.) (Dalje)	45
Potopljeni narodi. (Mehovci.) (Prof. Fr. Pengov.) (Konec)	47
Unjski poizkusi Bolgarov. (Dr. Fr. Trdan)	55
Gloria in excelsis Deo! (Pesem.) (Prof. Fr. Omerza)	56
Betlehemski soneti. (Pesmi.) (Bogumil Gorenjko)	57
Drobiž	58—60

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne v mesecu in stane za dijake 2 K, za druge naročnike 4 K na leto.

LETNIK VI.

DECEMBER 1913.

ZVEZEK 3.

ROMANJE K SV. TROJICI.

(Konec.)

Že je vejal mrak svoj sivi pepel čez svet in čez svetotrojiški hrib, a jaz nisem bil še našel nikogar svojih. Blodil sem okoli cerkve, hodil gor in dol po visokih kamenitih stopnicah pred cerkvijo, iskal po vasi — vse zaman! Kakor bi hodil po začarani deželi, onih, ki sem jih iskal, ni bilo nikjer.

Že je utihnilo v cerkvi petje in glasne skupne molitve; samotno je postajalo okoli cerkve, tiše tudi po cesti doli skozi vas, le iz gostilen se je glasilo govorjenje in se izgubljal v trudnem molku tihe, zamišljene noči.

»Kam sedaj?« sem pomišljal žalošten, stoječ samotni in zapuščen pred ogromno mračno cerkvijo. Bolj in bolj sem lezel v dve gube, ker je glad huje in huje grizel v praznem želodcu. Spoznal je, da sem ga z žemljo hotel le varati, in je bil zdaj tem huje razdražen.

»Najbolje bi bilo, če bi mogel zaspati. Bi vsaj glada ne čutil.«

A kam spat?

Počasi sem lezel dol po stopnicah.

»Noč ni prehudo mrzla, pa ležem kar tukaj v kot.«

In sem se zleknil ob ovinku stopnic v poltemni kot. Zvil sem se kakor jež, da bi

se mogel glad manj gibati in manj zasajati ostre, strupene kremplje v boleče osrčje.

»Kakor sv. Aleš v pratiki!« sem pomišljal napol obupan, napol mladostno objesten. »Le tako svet menda ne bom. Nisem bil pri sv. spovedi. Kaj pa me niso nikjer k spovednici pustili!«

Mehko res ni bilo. Tudi glava je ležala zelo nerodno. In kamenje je bilo tako hladno, da mi je hlad kmalu pregrizel obleko in se mi je zajedel v kožo in meso.

Vendar sem od silne utrujenosti že napol dremal, kar zaslišim, kako vzdihuje in ropota gor po stopnicah: »Klop, klop... Jezus... Sv. Marija... Klop... klop...«

Nekoliko iz strahu, nekoliko iz radovednosti sem odprl trudne oči. Videl sem: Star berač prihaja gor proti meni. Enakomerno, počasi štorcklja od stopnice do stopnice.

»Da me le ne bi opazil!«

»Češčena Marija... Jezus... Sv. Marija... Klop-klop...«

Pa se je ustavil na veliki kameniti plošči ravno ob ovinku, pred menoj. Glasno si je oddihaval.

»Kdo pa je to?«

KSAVER MEŠKO.

Namesto na prihodnjo stopnico, je podrezal z berglo v me, dovolj občutno.

»Jaz! Kaj pa je?«

»Kaj pa ležiš tukaj? Ali si pijan?«

»Pijan?« sem se mogočno začudil sam pri sebi. »Lačen, lačen, mož božji, ne pijan!«

»Kaj bom pijan!« sem ugovarjal, a le bolj krotko in prijazno. »Še od vode ne morem biti, ker je pil nisem. A spat ne vem kam iti, pa sem tukaj legel.«

»In misliš vso noč tukaj ležati? Na smrt se prehladiš! Noči so že hladne! In pohodijo te! Vso noč hodijo ljudje gor in dol.«

»Kam pa naj grem?« sem vzdihnil obupan.

»Ali nimaš nič svojih ljudi?«

»Izgubil sem jih.«

Starec je štorkljajal s palico po trdem kamenu ter zamišljeno motril mene, ki sem sedel v kotu pred njim. Čez čas je povzel:

»Idi dol v vas. Sredi vasi je hiša na samem, na desno roko. Ondi spi največ romarjev, morda so tudi tvoji tam. Na senu spe, na hlevih. Lestvica je prislonjena. Kar zlezi gor.«

»Bog vam plačaj, stric. Pa grem.«

Cesta je bila vsa prazna, ko sem stopal napol potrto, napol obveseljen dol po njej. Iz mnogih oken je še lila luč na njo, da je bila malone vsa jasna.

»Sredi vasi, na desni, hiša na samem,« sem ponavljajal v mislih, da ne bi pozabil beračevih naukov.

A kje, mili Bog, je sredi vasi? Kje je na desni roki, vem. A katera hiša? Saj stoje pravzaprav vse na samem, ne ena se ne drži sosednje.

Premeril in pregledal sem vas dol do konca in se tam obrnil. Premišljeval sem, katera hiša da bi mogla biti.

»Najbolj gotovo bo ta-le.«

Zavil sem za vogel. Vse naokoli je bilo tiho, nikjer žive duše. Eno edino okno je bilo razsvetljeno. Pogledal sem noter. Žena srednjih let je umivala v kuhinji posodo.

»Ko bi potrkal in prosil, če smem v seno.«

Dvignil sem roko, pa mi je upadel pogum.

»Čemu? Pogledam, ali je kje lestvica, pa kar grem gor.«

Res je slonela pri hlevih lestvica. Brez omahovanja in obotavljanja zlezem po njej in se spustim dokaj previdno v temno notranjost. Kmalu mi je zašumelo pod nogami.

Komaj pa sem stopil dva koraka po senu, me sune težka roka.

»Sakrament, kdo pa hodi po meni?«

Molčal sem in naglo stopil v stran. A istotako naglo me zgrabi krepka roka za nogo. Napol zaspan, napol vznemirjen in plašen glas vzklikne:

»Ali tatovi? Ga že imam!«

Zdaj sem se ustrašil jaz.

»Kaj bi tat! Jaz sem. Spat sem prišel... Micika!« sem zajokal, ko mi je nevidna roka stiskala nogo krepkeje in krepkeje.

»Kakšna Micika! Ali misliš, da je tukaj samo ena Micika? Budalo! Če si prišel spat, lezi in spi, pa ne hodi po ljudeh in se ne cmeri, drugače te vržem dol na trato, pa tam spi!«

Potisnil me je nemilo na seno.

»Pa niso vsi romarji dobri in pobožni ljudje!« sem mislil v žalostnem srcu. Z roko sem si tiščal usta, da bi hudi mož ne slišal joka. Zakaj resnično sem se bal, da bi me vrgel s hlevov.

V tem strahu sem zaspal, da nisem vedel, kdaj.

Nenadoma me je stresla močna roka. Ko sem za silo odprl trudne oči, sem zagledal pred seboj luč. Mlad fant je držal precej umazano leščerbo, mož srednjih let me je pa tresel in budil.

»Dva krajcarja plačaj za prenočišče!« Pomišljajal sem, kje da sem, kaj da se godi z menoj.

»Ali ne slišiš? Dva krajcarja plačaj!«

»Nimam.«

»Nimaš?«

Mož je pomišljal. Morda bi me bil pustil, kar se je vmešal fant.

»Saj ima, oče. V torbici bo imel. Pogledajte, kako je napeta.«

»Tako? Lažeš?« je zateglo vprašal mož. »Počaj!«

TEGETTHOFFOV SPOMENIK NA DUNAJU.

Kakor popoldne lisičjelični trgovec, je planil zdaj ta oznevoljeni mož po moji torbici.

»Listje ima v njej, pa res samo listje!« se je jezil in vržel listje na seno, torbico zalučal meni v obraz. »Gotovo pa ima denar, le goljufati hoče. Daj dva krajcarja.«

»Nimam jih. Micika bo plačala.«

»Kje pa je tvoja Micika?«

»Ne vem.«

»Še norča se dela fant! Plačaj dva krajcarja ali pojdi spat na cesto.«

Prijel me je za ovratnik, me dvignil s sena in me krepko stresel. Jaz pa v glasen plač.

»Ali se bosta še dolgo prepirala in nas budila? Tako vso noč ne spimo. Tu imate dva krajcarja zanj, da bo vsaj mir!« se je oglasil debel in počasen, bolj dobrovoljen nego zlovoljen glas iz ozadja.

»Tvoja sreča!« je mrmral hudi kučegazda in me je pustil pasti na seno.

»Pa so med romarji vendar tudi dobri ljudje!« sem mislil oveseljen in sem že spet dremal.

Proti jutru — komaj se je že malo svetlikalo skozi široko odprtino na pročelju hlevov od tam, kjer je bila prislonjena lestvica — sem se naglo zbudil. Nekdo mi je stopil na glavo, a je naglo odmaknil nogo s polglasnim: »As!« Zbolelo pa je le mene, ne njega.

Brez zajtrka sem postopal nekaj časa po trgu in iskal domače, a jih seve ni bilo. »Ali so res že odšli domov ali so se pogreznili v zemljo?« Po brezuspešnem iskanju sem krenil v cerkev. Zvit v dve gube, lačen kakor Daniel v levinjaku, pogreznjen v žalostne, spokorne misli, sem klečal v poltemnem kotu. »Škoda, da še nisem bil pri prvem sv. obhajilu. Če bi mogel priti k sv. spovedi, danes pa bi res lahko šel tudi k svetemu obhajilu. Tako na tešč že dolgo nisem bil.«

Po prvih sv. mašah sem se napotil v gostilnice. Ne jest, ne pit, le iskat sestro, strica, brata. V eni sem videl bratranca in sestrično. V rokah sta držala cele zažozde lepega belega pšeničnjaka in vsak dehtečo klobaso in sta slastno jedla. Polovica hleba je stala pred njima na mizi in se mi porogljivo smejala. Rekel bi najrajši: »Draga v Gospodu, tudi jaz sem lačen.« A beseda mi ni šla iz ust. Ponos jo je zadušil, komaj da se je bila spočela v srcu.

Požrl sem sline in šel.

Šel sem v drugo krčmo. Tam me je čakalo še bridkejšo iznenadenje. Za mizo

sta sedela Nedeljкова mati in Martinek. Tudi pšeničnjak v roki in rdečkaste kose svinjetine, steklenico vina na mizi, kupice natočene, napol že izpite!

»Oj, danes je Martinek na vrhu, jaz pa spodaj! Ali me tako kaznuje Bog, ker sem se včeraj veselil Martinkove nesreče!« Naglo in žalosten sem odšel.

Sestro sem našel šele, ko smo se zbirali za odhod. Nisem kmalu jedel daru božjega s tako hvaležnostjo, kakor tedaj, ko mi je sestra dala velikanski kos kruha in celo klobaso.

In vsa nevolja in nesreča je bila v hipu pozabljena...

A eno veselje sem užival ob tej nezgodi, ob vsem gladovanju: Zvonjenje! Ob petju svetotrojiških zvonov sem napol laže pretrpel ono divje razsajanje razbrzdanega gladu nego bi ga mogel brez tega čudežnega zvonjenja. Zdelo se mi je za hipe, da se tudi v meni vse giblje in ziblje, da vse poje z ono sladko, nebeško pesmijo teh zvonov.

Vso pot na povratku so peli za menoj, venomer sem jih slišal. Slišal sem jih zvečer doma: V tihem, mirnem mraku so peli kakor angelski glasovi v sveti noči. Slišal sem jih, ko sem utrujen legel, in je sen polagoma zgrinjal čez me mehke svoje peruti.

Drugi dan sem sedel v travi na podoknih. Ker so me zelo bolele noge, nisem bil šel v šolo. Mati so pleli v vrtu pred menoj.

Molčal sem in poslušal, poslušal. Zakaj neprestano so mi zvonili svetotrojiški zvonovi, skozi topli, solnčni dan so peli tako milo, mehko in sladko, da se mi je

duša topila od bolnega hrepenenja po Sv. Trojici.

»Mati, ali vi slišite?«

»Kaj?«

»Svetotrojiške zvonove.«

»Ne slišim. Saj se jih sem ne more. Tebi le brni po ušesih. Ti že kmalu mine.«

Res je tretji dan minilo. Poslušal sem in poslušal, pridržaval dih, zapiral z roko ušesa, jo naglo odmaknil, a zvonilo ni več.

»Škoda! Bil je tako krasno!«

* * *

Tako ob lepih, tihih večerih se mi zdi včasih, da slišim od daleč čudovito ubrano zvonjenje. Večkrat se spomnim ob takih večerih Sv. Trojice in veličastne pesmi tamošnjih zvonov, ki sem jo slišal devetleten fantič in je ne pozabim vse življenje nikoli.

Tedaj pomislim: Pa poromam še enkrat k Sv. Trojici! Jeseni morda. Najlepši časi so tedaj v naših Slovenskih gorica: Trgatev! Po hribih pokajo možnarji, kakor da hrib pozdravlja hrib, klopotci klopotajo, po mejah stopa nosač, globoko sklonjen pod težo nabito polne brente, težko se opirajoč ob močno palico, okrašeno že z dolgo vrsto zarez — toliko brent je že zanesel v stiskalnico ali kad, kolikor je zarez. Šum po kletih, vrisk, petje po gorica — vinograd odpeva vinogradu, hrib hribu...

Tedaj se napravim na pot, tedaj poromam k Sv. Trojici, da jo vidim še enkrat na onem solnčnem hribu. In poprosim pobožne varuhe slavnega svetišča, vrle sinove največje pesniške duše med vsemi svetniki, sv. Frančiška, naj dajo zvoniti z vsemi zvonovi, da jih slišim še enkrat, preden umrjem...

KOT VAL.

FR. ŽALKO.

Zazibalo
se je morjé,
v prsih zaplalo
je mlado srcé;
in morjé

je zavabilo
in srcé —
z visokih bregov
kot val je planilo
v objetje valóv.

SOFOKLEJEV FILOKTET.

PROF. FR. OMERZA.

(Dalje.)

Zbor.¹

Kaj tujec tujcu jaz prikrivam naj, gospod,
in kaj naj govorim, ko zre sumljivo? Uči me!
Zakaj razsodnost in spretnost vso
drugih onega prekosi razsodnost,
ki žezlo božje drži v rokah.
In ti, o sinko, dosegel si
dedno kraljevo vso moč; zato reci mi,
kako ti naj pomagam!

Neoptolem.

Zdaj namreč znabiti ti skrajni bi del
zagledal rad kraja, ki biva on v njem:
kar glej brez bojazni! Ko pride pa on,
popotnik grozan, tale pusti mi dom,
kar meni je treba, to vedno le glej
in skušaj v trenutku pomoči!

Zbor.

Že dolgo je na skrbi mi, kar, knez, veliš,
da zrem zlasti na to, da ti si varen. Zdaj mi pa
povej, kak stalen je dom njegov
in zdaj v kraju kje se drži! Ni namreč
brez pomena, da zvem jaz to,
da kje skrivaj ne zalóti me.
Kje je kraj, kje je domovje, kje steza mu,
je notri ali zunaj?

Neoptolem.

Domovje pač vidiš, vhoda ima dva,
ta skala je dom.

Zbor.

Kam vendar nesrečnež pa sam je odšel?

Neoptolem.

Pač jasno, da hrane je treba bilo,
in vleče po stezi se blizu tu kje.
Na tak se on namreč način tu živi,
tako govori se, da beden zverem
s krilato puščico on bedno sledi;
nikogar pa ni,
ki prišel in zlo bi ozdravil.

Zbor.

Res zasmili se mi v srce,
ko ne zmeni se nihče zanj

¹ Zbor vpraša Neoptolema, ki ima kot kralj višjo razsodnost, da mu naj natančno razloži, kaj da sme govoriti in kaj ne, da ne bi kako izdal Filoktetu nameravane zvižaje.

in oko ga ne zre ljubkó,
vedno sam, o nesrečnež!
Grize divja bolezen ga,
kadar pride potreba mu
kakšna, zmešan je ves. Oh, kako pač revež
prenese to!

Delo ti božjih rok,
o nesrečni ti rod ljudi,
ki brez mere trpijo!
Dasi slavnega on je rodu
in po domu pač zadnji ni,
tu brez vsega ubog živi
sam oddaljen od drugih,
v družbi pisanih le zveri.
In ko združi se bol in glad,
oh, neznosne skrbi srce težé revežu vsako-
krat!

Tožbe bridke pa jek
nosi mu iz daljave sem,
ta odmev blebetavi.

Neoptolem.

A meni pa nič se to čudno ne zdi.
Po božji naredbi, če mislim kaj prav,
je namreč trpljenje to tudi prišlo,
kar delo je trdega Hrize¹ srca.
In kar zdaj trpi brez postrežnika tu,
gotovo po skrbi bogov se godi,
da tale ne sproži v Ilion grad
prej božjega loka, ki zmagá vsekdar,
da čas odbeži, ko prerokba veli,
da streti ga mora lok tale.

Zbor zasliši neki ropot.

Sinko, mólči zdaj!

Neoptolem.

Kaj pa je?

Zbor.

Šum zaslišal sem,
prav kot človek kak bi stopal prav težko
v kraju tukaj kje ali tam.

¹ Ne daleč od Lemna leži majhen otok Hrize. Tukaj je stal vili Hrizi posvečen oltar, ki je bil sicer nepokrit, a dostop do njega je bil skrit. Na tem oltarju je daroval Herakles na potu v Trojo. Tudi Ahajci so hoteli tu darovati, da bi se vrnili zmagoslavno iz vojske. Le Filoktet kot spremljevalec Heraklejev je poznal oni skriti kraj; toda ko pride tja, ga piči kača, ki je varovala ta oltar.

Res mi doni na uho
glas, kot vlekel bi s silo se
kdo po stezi tam, čujem prav
težki stok iz daljave sem,
mučni; prihaja mi namreč jasno sem.
V glavi si obdrži!

Neoptolem.

Povej, kaj!

Zbor.

Vlogo¹ zdaj!

Ni od doma kje proč, v kraju je tem mož.
Toda glas to piščali ni
kot na paši pastirja,
ampak daleč se širi glas,²
ker je s silo zadel se kam
al na luko za ladje zre
negostoljubno; saj vpije žalostno.

(Ko zasliši zbor, da se nekdo bliža, se pomakne med pečinami proti levi višje, tako da stoje prvi v vrstah ravno pred vhodom v votlino. Vsi gledajo na ono stran, od koder prihaja glas. Tudi Neoptolem stopi par korakov naprej proti skali ter gleda ob njenem robu v isto smer.)

Filoktet

se prikaže na levi izza pečine na stezi, ki vodi
za skalo:

No, tujci,

kdo ste pa vi in kaj privedlo vas je sem
na tale kraj, kjer luke ni in ne ljudi?

Počasi se pomika po stezi vedno niže in zbor
se tudi odmakne nazaj izpred vhoda v votlino na
prejšnje mesto.

Kje zibelka vam tekla ali kakšen rod
naj gledam v vas? Obleke grške je sicer
vam noša, ki najljubša mi med vsemi je,
a glas zaslišal jaz bi rad. Ne bojte se,
ker strašen sem in podivjan ves videti!
Imejte no usmiljenje z nesrečnežem,
ki tu v samoti brez prijatelja živi!
Naj slišim vas, če kot prijatelji ste tu!

Zdaj pride pred votlino in opazuje nekaj časa
molče tujce.

Odgovorite mi; saj to lepo pač ni,
če tega ne storili bi drug drugemu.

¹ Zapomni si vlogo, ki te jo je Odisej naučil.

² Zbor misli, da vpije Filoktet nehote vsled telesnih bolečin ali pa namenoma, ko vidi v svoji zapuščenosti okrog sebe le morje. Ladje Neoptolemove še ni zagledal.

Neoptolem.

To torej najprej vedi, dragi nam, da smo
iz Grške mi; saj to ti vedeti želiš.

Filoktet.

Preljuba govoric! Pač hudo je to,
ne čuti v dolgem času takega glasu!
Kaj, sinko, tu pristal si? Tržna pot je sem
dovedla te? Li kak namen? Od kod privel
te ljubi veter je? Povej, da te spoznam!

Neoptolem.

Moj na otoku morskem Skiru¹ biva rod.
Domov me vodi moja pot. In moje ime:
Neoptolem, sin Ahilejev. Zdaj veš vse.

Filoktet.

O dražega očeta sin! Preljubi kraj!
O ti mladika Likomeda² sivega!
Po kakem potu in od kod si sem prišel?

Neoptolem.

Iz Iliona moja pot zdaj torej gre.

Filoktet.

Kaj praviš? Takrat vendar z nami nisi bil,
ko prvokrat smo pluli z vojsko v Ilion.

Neoptolem.

Mar tudi ti si zraven bil v trpljenju tem?

Filoktet.

Ne veš li, sinko, koga zreš tu pred seboj?

Neoptolem.

Kako naj vem, ko nisem videl te nikdar!

Filoktet.

Imena torej niti slišal in glasu
o mojih nisi mukah, ki me tu more?

Neoptolem.

Ničesar, vedi, jaz ne vem, kar vprašaš me.

Filoktet.

Ojoj, nesrečnež jaz, sovražen od bogov,
ko prišel niti glas o meni revežu
domov in v zemljo grško sploh nikamor ni!
Ki mene vrgli semkaj so brezbožno proč,
ti tiho se smeje, bolezen moja pa
zori naprej in širi se še vedno bolj.

¹ Skir (Σκίρος) je otok in mesto v Egejskem morju.

² Likomedes (Λικόμεδης) je bil kralj na otoku Skiru, oče matere Neoptolemove in njegov vzgojitelj.

O dragi Ahileja mi očeta sin,
 jaz oni sem, kot slišal si gotovo že,
 ki Heraklejevo orožje zdaj ima.
 Pojantov sin sem, Filoktet, katerega
 so vojskovodja dva in kefalenski knez
 sramotno vrgli sem v samoto to, ko na
 boleznih hudi sem bolehal jaz takrat,
 ker smrtno mi zadal je rano kačji pik.
 S to rano torej, sinko, so me deli sem
 v puščavo to, ko so na vojnem potu tu
 pristali iz zaliva Hrize proč gredé.
 Ko videli so, da po dolgem zibanju
 ob bregu pod obokom skale spal sem rad,
 puste me tam. Le nekaj cunj so vrgli mi
 nesrečnežu v pomoč in hrane za par dni.
 To jaz želim, da isto naj se njim zgodi!
 Ko so odšli, kako pač misliš, da sem vstal
 iz spanja, sinko, jaz takrát, povesod le sam!...
 Kako zajokal in zastokal sem ubog!...
 Saj videl sem, da so odšle mi ladje vse,¹

¹ Zaznamek vojske pred Trojo v II. spevu II. omenja tudi Filokteta, ki je šel na sedmih ladjah s 350 strelci iz štirih južnotesalijskih mest. Dostično mesto se glasi takole:

Ki pa v Tavmakiji dom in Metoni svoj so imeli
 in v Meliboji ognjišče in Oliconu nepridnem:
 tem Filoktet na čelu je stal, izvežban v loku,
 s sedmimi ladjami; v vsako od teh pa je ladjo stopilo
 petdeset dobrih veslačev, boriti se z lokom prav
 večših.

A v bolečinah je strašnih on na otoku sam ležal,
 tamkaj na Lemnu presvetem, pustili so tam ga
 Ahajci,

ko na zli rani trpel od pika pogubne je kače.
 Žalosten tamkaj je ležal, a spomniti so se imeli
 v kratkem nato Filokteta kneza Argejci pri ladjah.

Ker je bil Filoktet po svoji nesreči vojski le
 v oviro, ga je odpeljal Odisej gotovo brez vednosti
 njegovih mož na otok Lemen, ko je po boleznih ves
 zmučen zaspal. Da ga je dejal na ta samotni kraj
 brez postrežbe, je moral imeti Odisej seveda namén,
 znebiti se Filokteta za vedno. To se vidi tudi
 iz tega, da se ni brigal za njega prav nič že deset
 let, ampak je mogel misliti, da je junak že mrtev.
 Iz prerokbe Helenove je še le moral sklepati, da

ki imel sem jih. Človeka v kraju ni nikjer,
 ki bi pomogel in v nadlogi dal roko
 bolniku mi. Pregledam vse in najdem tu
 si le bridkost povesod, ničesar drugega,
 a tega pa čez mero dosti, dragi moj.
 In čas takó v trpljenju je mineval mi
 in moral sem le sam pod streho majhno to
 postreči si. Vse, kar želodcu treba je,
 mi najde tale lok, golobe ker dobim
 krilate ž njim. Puščica kar zadene mi,
 ko sprožim jo, se mučim revež sam do tja
 in vlačim to nogó nesrečno za seboj.
 Če moral sem dobiti tudi si vodé
 in kaj nabrati drv, ko se je marsikje
 kot v zimi storil led, s težavo lezel sem
 in trudil se. A včasih ognja ni biló.
 Ob kamen krésal kamen sem in le težkó
 izzval sem iskro skrito, ki ohrani me.
 Če ogenj namreč dom ima, kjer jaz živim,
 vse da, le tega ne, da bi bolan ne bil.
 Zdaj, sinko, zvedi tudi, kak otok je to.
 Ne bliža rade volje njemu se mornar;
 saj niti luke ni in kraja ne, da tam
 trgovec bi iztržil kaj in bil sprejet.
 Kdor moder je, on semkaj plul pač rad ne bo.
 A lahko pride kdo nerad, ker marsikaj
 zgodi tako ljudem se v teku dolgih let.
 Ko pride torej kdo, tolaži, sinko, me
 lepo mi govoreč in košček kruha da,
 obleke tudi kaj, ker pomiluje me.
 A ko pa s tem začnem, da reši me domov,
 zaprto je uhó. In mrem nesrečnež že
 deseto leto tukaj sam, ko glad in zlo
 bolezen mi požrešno le naprej redi.
 Atrida sta storila to in Odisej
 mi, sinko moj, ki naj s trpljenjem tem enkrat
 olimpski jih bogovi kaznujoč tepó!

še najbrž živi. Če vse to pomislimo, si pač lahko
 razlagamo jezo Filoktetovo na Odiseja, da se ni-
 kakor ne dá v Trojo v Odisejevo bližino. (Dalje.)

POTOPLJENI NARODI.

(MEHOVCI.)

Slednjič so se našli celo nevhvaležni
 individui, ki sploh niso hoteli poslati več
 najmanjšega kontingenta domov. »Čemu
 tudi?« so rekali. »Sezidajmo jim zrako-

plovčke, čim le nekoliko dorastejo. Ve-
 selili se bodo svobode z nami vred.«

Temu se tudi ne moremo preveč ču-
 diti. Kdaj je še zapustil orel svojo zračno

PROF. FR. PENGOV.

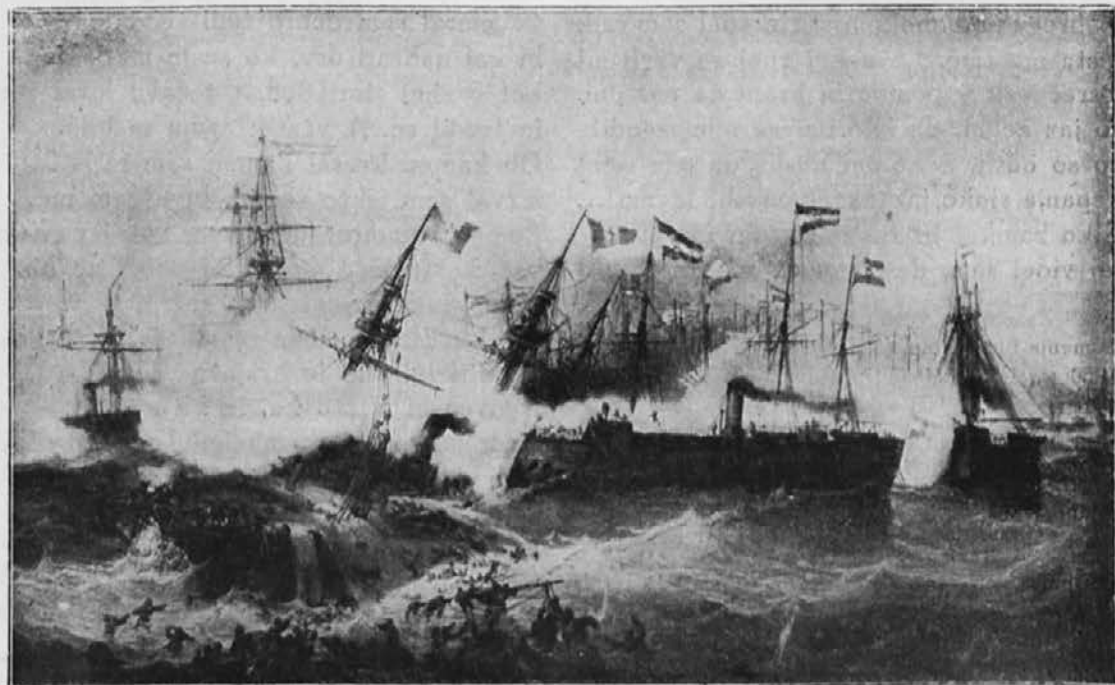
(Konec.)

planino ali lahkokrila lastovica svojo eterično domovino, da bi se merila peš z nerodno kuro ali starikavim kivijem, ki se za kazen ne more niti več dvigniti v zračno morje.

Spričo obžalovanja vredne situacije pa vendar naši meščanje niso izgubili glav. Preveč izkušenj so si bili pridobili v preteklih tisočletjih.

»Saj ni potreba,« so zamodrovali, »izpostavljati naše mladine tolikim nevar-

Ta ženialni sistem, ki je branil mladim vročekrvnežem vsako bratenje z »ubežnim kraljem«, se je izkazal nad vse pričakovanje dobro. Cel ljudski organizem, ves njegov duh je bil kakor prekvašen z novo silo. Meščani so imeli zopet na rodnih tleh lastno radostno otročad, ki ni več strmela v svet s krinkami starih Tersitov. Vsled tega so splošno odpravili dragoceno zračno brodovje, ki je izpolnilo pri njih par excellence svojo zgodovinsko nalogo.

POMORSKA BITKA PRI VISU.

nostim in izkušnjavam, da bi kolovratili prepuščeni popolnoma samim sebi po zraku, pri tem pa zapravili zadnji atomec domovinske ljubezni. Glavna stvar je vendarle higiena (zdravstvo); spravimo mladost nekoliko vunkaj iz naših zasmrajenih ulic na deželo v okolici, da se nadihajo ozona. Bo popolnoma zadostovalo!»

In res so si zgradili novo vrsto balonov na vrveh, ki so bili pritrjeni v mestu, da niso mogli odrčati, vanje pa so spravili svojo mladino, »da se jim zopet ne skisa«, so rekli. Bila je to nekaka počitniška kolonija, kakršne so postale stoletja pozneje »slovite« tudi v naši domovini po svoji »vzorni« pedagoški metodiki.

Nihče se ni brigal več za zračne dezertarje, da, izbrisali so celo njihova imena iz mestnih volilnih imenikov in starih urbarijev (zemljiških knjig).

Ko so izvedeli uskoki to najnovejšo novico, si niso naredili žalnih florov (tančic); veselo so zarajali pod svobodnim solncem in v velikem številu izpremenili celo svoja rodbinska imena, da bi jih gotovo nikdar ne spominjala tesnobne pradomačije.

Tujci, ki so prihajali zdaj v lepo »novo mesto«, niso mogli prehvaliti napredka.

»Toda,« so opozarjali, »varujte se, da se vam zopet ne zgodi, kot v davnih časih. Pa saj ste si pridobili dovolj izkušnje!»

Če pa misliš, dragi moj, da je rod v aeroplanih samo veseljačil, užival prostost, pa ne delal ničesar, se zelo motiš. Zgodovina in izkušnja pričata tudi pri tem aeronavtičnem narodu o čudovitem napredku, ki je segal tako globoko, da bi marsikoga izmed epigonov komaj še spoznali danes kot potomca nekdanjih slavnih izseljencev v zrakoplovih.

Tudi atavizem je jel kazati svoje čudovite učinke in ustvaril v naročju popolnoma novega aeroplanskega naroda mnogo potomcev, ki jih v tem ali onem oziru spoznaš takoj za otroke nekdanjih prebivalcev starodavnega mesta s tesnimi ulicami. — —

»Hola!« sem se zdramil, zamišljen v povest, ki ste jo ravno slišali. »Meduze prihajajo z valovi noter do mojih nog.« Šel sem polagoma proti mrtvememu mestu pod Vezuvom in mislil na čudno pravljico in na meduzo, po katerih sem jo bil posnel.

Čas je, da se vrnemo iz pravljiskega sveta zopet na realna tla.

Gotovo nisi niti za trenotek dvomil, da ozračje čudovitega naroda metamorfoz s specialno težko atmosfero ne more biti drugega nego akvamarinsko adrijansko morje in oceanje sploh.

Prebivalstvo njegovo tvori palčje ljudstvo polipov ali trdoživjakov (Hydroidea), ki rasto po morskem dnu, po pečinah, na podvodnih rastlinah i. dr. kot majhne rožice, v mirijadah druga poleg druge. Pa ne le morje, tudi sladka in na pol solnasta voda (Brackwasser) se ponašata s svojimi liliputani. Tako visi po naših stoječih vodah ob prisojnih straneh na povodni leči zeleni trdoživ (Hydra viridis) sam ali v družbi. A popolnoma brez družbe ni nikoli, vsaj gospa Zoochlorella (zelená alga) je stalna njegova simbiotična hišna stanovalka, ki mu kroji za stanarino lepo zeleno lovsko obleko in mu je dala kot zaročencu celo priimek (viridis in chlorella je isto), tedaj ravno narobe, kot smo vajeni pri človeških porokah; a lovec je naš vodni polip ne le po suk-

njiču, ampak tudi vsakdanjega kruha si išče po lovsko »z lokom in sè streló«. Kajti njegova usta (in celega junaka ni dosti več nego cevkast trebušček z usti na enem, s podplatom na drugem koncu) mu kar sršijo groznih strelíc v obliki lovk posutih z ožigalkami (Nesselzellen). Kot pristen Indijanec celo zastuplja svoje puščice z mravljinjo kislino, tako da ni rešitve malemu košarju ali črviču, ki je ranjen.

Naša mala Hydra je nestanovitna gospodična; kajti rada se obleče tudi v sivo obleko (H. grisea), kitajsko pomarančno krilo (H. aurantiaca), časih pa ji obraz tudi zatemni (H. fusca), ker tudi njej gotovo ne sije vedno le solnce sreče.

Up narodove bodočnosti je njegova mladina, ta se poraja pri polipih iz starejših živalic (rodonačelnik, matica) v obliki brstičev, ki pozneje odpadejo in se osamosvojé. Ako imaš v akvariju nekaj trdoživjakov, ki jih prav lahko poiščeš v stoječi vodi, treba ti je le s šivanko drezati v živalce, da dobiš celo vrsto umetnih brstičev; tudi v naravi so brstje dostikrat patologičen produkt. A dasi odgovarja polip rad na tvoje draženje, konec ga ni z lepa, najhujši vivisekciji se hladnokrvno smehlja njegova regeneracijska sila. Učeni Trembley je razrezal malo bitje na mnogo koscev, iz vsakega (ki je imel obe zarodni plasti ento- in ektoderm) se je razvil zopet popoln nov polip.

Ker pa ni dobro biti samemu, so ustanovili posamezni polipi tudi prijazne družinice. Tako zvončasti polip (Campanularia) v naši Adriji. Nekateri prebivajo na morskem dnu, še raje pa po podmorskih travnikih, na algí Cystoseira (n. pr. Plumularia), na lesenih koleh, po skalah (tako lepi grmičasti Eudendrium). Drugi pa imajo več zmisla za širni svet in si najamejo ladjico, ki jih ponese križem sveta. V tržaškem zalivu naletiš pogosto na polža Nassa reticulata, sicer sredi največje nesnage ondotnega Canal grande, a na verandi njegove hišice so krasni Semiramidini vrtovi en miniature, ki jih

oskrbuje lični polip *Podocoryne sarsi*. Tudi starodavna Noetova ladja (*Arca Noae*) ni še strohnela na gori Ararat, kajti v njej veslari, dasi izpremenjen v lično školjko, še sedaj po svetu drzni narodič trdoživnjaških Kolumbov pod firmo Eunicella. O tem se zlasti lahko prepričaš na zapadni istrski obali, kjer tvorijo morska tla v daljavo kaka 2—5 km od brega takozvane »fondi duri«, pesek iz ostankov zdrobljenih školjčnih lupin.

Kakor so ustvarili benečanski brodarji prekrasne stavbe, ki jih še danes strme občudujemo v cerkvi sv. Marka, doževi palači, v palazzo d'orologio in stotini drugih stavb v Benetkah, tako so si vedeli pridobiti tudi naši polipse sredstev za stavbe. Med sladkovodnimi polipi je zidarski mojster *Cordylophora lacustris*, morski arhitekti pa so n. pr. *Millepora alaicornis* z belo marmorno palačo kot stolnica v Milanu, *Stylaster roseus* z rožnoredčim palazzo kot dom v Florenci, v sredozemskem morju se odlikuje *Tiara pileata* in v Adriji je častni član društva pomorskih inženirjev za podmorske stavbe *Eudendrium ramosum*.

Popotovanje po svetu, ki je delež posebno bogatih trgovskih narodov, prinese v deželo tudi izpopolnjen estetični okus in vsakovrsten napredek. Zato je čisto naravno, da so se pestro opravljene morske vetrnice izpopolnile ne le v barvah, ampak tudi po svoji velikosti in telesni organizaciji dvignile bistveno nad mehaste polipe. Kdor je obiskal naš avstrijski akvarij v Trstu ali onega nemške države v Rovinju ali celo laškega v Neaplju, ne bo tako lahko pozabil krasnih Anemon, kakor elegantne škrlatne aktinije (*Actinia elegans*) ali njene sestre plebejskega priimka, konjske aktinije (*A. equina*), ki je tako tipična za obmorski pas bibavice, da mora priti od časa do časa (ob oseki) na suho, seveda preskrbljena v svojem mehu z vodo kot veljblod v puščavi. Ob takih časih nahajaš na bregu med nastiljem mehurjaste haluge (*Fucus virsoides*) porcije rdečega pečatnega voska,

ki niso drugega nego naše aktinije z lovkami potisnenimi v ustje. Druga sorodnica Aktinije se opasuje s pasom nedolžnosti (*A. nivea*); *A. cari* pa ljubi zeleno mantilo s temnejšimi prečnimi progami karirano. Krasna je »voščena cvetlica« (*Anemone sulcata*), na splošno odeta v sivo-jabolčnozeleni paltó, lovke pa ji švigajo kot karminasti plameni nad kandelabrom. Dočim ima njen stas 10 cm v premeru, ji merijo lovke same do 15 cm, njena mnogo manjša sestra *Anemone cantarinii* pa živi v velikih množinah po bilju morske trave *Zostera*. Prezala pomarančasta *Cereactis*, še bolj pa odlična ji sorodnica večja *Cerianthus vivita* deloma zakopani v pesku v ovoju, narejenem iz lastne sluzi in tujih drobcev, podobno kot ličinke naše mladoletnice (*Köcherfliege*). Da jima je sprehod po podmorskem »Corso« na ta način otežkočen, je gotovo; druge sorodnice se laže gibljejo na svojem podplatu, vendar bi jih pri eventualni dirki daleč prekosil brzotek, naš domači slinar.

Da izbrišejo ta madež počasnosti s svojega rodu, zamislile so nekatere premetene »glavice« (ki je pa vsi mehovci skupaj nimajo niti ene same) že zdavna samovozilo (avtomobil), ki jim omogoči umetno, kar je odrekla priroda. Slavnoznani sta v tem pogledu obe stražni vetrnici (*Adamsia*); prva (*A. palliata*) se je zmenila s samotarcem *Eupagurus Prideauxii* iz staroslavnega rodu Dekapodov (deseteronožcev), da mu hoče biti zvesta tovarišica v življenju, njena sestra *A. Rondeletii* pa je napravila zvezo »Do ut des« s svakovim prijateljem *Paguristes maculatus*, ki je tudi častivreden skrlupar. Pogodba pravi, da ima viteška *Adamsia* dolžnost braniti svojega klienta in njegovo trdnjavo vsekdar in proti vsakomur (nekaka vojaška konvencija), zato pa mora *Pagurid* oskrbeti svoji protektorici potrebno brašno, zlasti dovolj mesa. Saj *Anemone* na sploh niso tako rahločutne, kot bi sklepal človek iz nežne postave, ampak silno požrešne ter love ribe, črve,

rake in polže, mnogokrat znatno večje, nego so same. Pri močni hrani ućakajo tudi visoko starost; v napolitanskem akvariju živi ena že nad 50 let, druga, zelena *Cerianthus* pa je prišla v akvarij l. 1882., visoka 4 cm in 6 mm čez pas; danes ji je postava desetkrat daljša in krona iztegnjenih lovk meri 25 cm. Nekatero aktinije Napolitanci tudi uživajo. Poleg sebe trpi *Adamsia* večkrat tudi rdečo spužvo *Suberites* na avtomobilu, če pa ne najde pota do graščine Paġaristove, se zadovolji tudi z vilo gospoda Mureksa (m. polža).

ene aktinije. Ako se pelješ s čolnom od Amalfi v Scaricatoio, boš imel poleg rajsko-lepe morske vožnje tudi dovolj prilike videti precej pod vodno črto take naselbine. Oblike koraljnih palać in mest so premnogovrstne; poleg dendritičnih (vejastih) stavb, ki jih ustvarja *Oculina* v indijskem oceanu, najdeš v rdećem morju koraljna mesta s po labirintsko zavitimi ulicami (*Maeandrina*, zavijaća); *Fungia agariciformis* (glivaća) posnema goljufivo klobuk listaste mušnice, ležeć narobe na jesenskem travniku. *Madrepora corymbosa* (klasanjaća), ena izmed dominant v tvorbi pećin pa se ti predstavlja kot kaktov grm. Da ni po teh mestih iz samega marmorja preveć dolgoćasno, za to skrbi *Tubipora musica* (Orgelkoralle), ki se je lotila izdelovanja kraljice vseh inštrumentov; iz $Ca CO_3$ napravlja vertikalne cevne piščalke, ki jih veže s horizontalnimi ploščicami v nekake pastirske šalmaje; žal, da je otvorila umetnica svoj atelje le v indijskem in rdećem oceanu, kjer zabava le duhove stare konjenice Faraonove.

Zato pa imamo v avstrijskih koraljnih mestih toliko lepšo razsvetljava, kjer se je namreć blagovolila naseliti mila *Pennatula phosphorea* (m. pero), ki daje po noći intenzivno, a očem tako blagodejno elektrićno razsvetljava v zeleni barvi. Da se njeni svetilniki ne podero za vsak prazen nič, se zakoplje bolj ali manj globoko v blato ali pesek.

Izmed roženih koraljnjakov so zanimive *Gorgonije*, ki se razraščajo drevesasto v tržaškem zalivu in živijo z m. peresom vred v takozvanem srednjem dekliviju¹; barve so bele, jasno rdeće (mano di S. Pietro) ali rumene; semkaj se pri-

¹ Gornji deklivij je morje v globoćini od 5—25 m, srednji od 30—60 m, spodnji od 60 m naprej; vsi trije dekliviji skupaj do globine 200 m tvorijo litoralni pas, globoćina od 200—1000 m je kontinentalni pas in morska brezdna še nižje tvorijo abysalni pas.

NADVOJVODA IVAN.

V življenju je toliko nevarnosti in teško je iti skozenj brez trdne opore. Te pogrešajo m. vetrnice ob vsej svoji lepoti in zanimivosti. Kar se ni njim, to se je posrećilo njenim najbližnjim sorodnikom koraljnjakom, ki niso nič drugega nego aktinije, zmožne ustvariti si apnenast, roževinast ali plutovinast skelet, vse to pa le v večji družbi, v koloniji drevesaste, blazinaste ali drugaćne oblike, ki šteje na tisoće udov. Tako tvorijo pomaranćne *Astreje* (zvezdaši) cele tepihe, sestavljene iz majhnih aktinij, podobne čebelinemu satovju. Vsak piskrćek je delo

števa tudi *Antipathes*, ki tvori za prst debele sijajno črne koraljnike, ki se rabijo za lišp.

Vse doslej imenovane lepoticice ne izvzemši snežne kraljeve *Izide* pa se morajo ukloniti pred plemenito svojo kraljico rdečo koraljo, ki ima prosto vstopnico tudi v najfinejše palače človeških otrok vsled lepe barve, trdnosti in leščivosti (*Politurfähigkeit*) svojega skeleta. Že stari narodi so jo visoko cenili, dasi so si razlagali njeno naravo kot cvetlico, ki je v morju mehka, ko pa pride iz svojega elementa, okameni kot rajna soproga Lotova. Ako preiskuješ svežo iz morja vzeto vejico rdeče koralje, najdeš oblečen rdeči skelet v mehkejšo tudi rdečo skorjo, kakor pokriva les jablane mehkejše lubje; in če položiš to vejico previdno v posodico s svežo morskovo vodo, opaziš čez nekaj časa na številnih mestih površine živalce — aktinije — kot nežne bele cvetne čašice z osmerovenčnimi lističi (lovke). Vsaka živalca je ustrojena tako kot gori opisane, primeroma orjaške m. vetrnice in je s prebavnožilnim organom (znanim »juhovodom«) v lubju v živi zvezi z vsemi svojimi tovarišicami.

Plemenita koralja je skoro izključno prebivalka sredozemskega morja; živi največ ob afriškem obrežju (Tunis, Alžir), ob Siciliji, Sardiniji, Korziki, ob kapverdskih in jonskih otokih, pa tudi dalmatinske naše obali ne zaničuje.

Vobče velja o polipih, ki tvorijo koraljšča, da živijo v pasu, ki se razteza med 30° severne in 30° južne širine. Anthozoa (koraljniki) imajo bistven delež na izprembebi zemeljske površine. Še mnogo večja nego dandanes pa je bila njihova dejavnost v preteklih geoloških dobah, zlasti v paleozoični periodi in v juraični formaciji.

Nekateri koraljniki živijo 50—300, drugi celo 1500 vozlov (100 vozlov=183mm) globoko, najbohotnejše življenje pa vlada vendarle v globočinah 35—40 m. Pogoji za uspešno delovanje naše zlahtne koralje so: trdna morska tla, čista slanica, dovolj

hrane in toplina ne sme pasti tudi v najmrzlejšem mesecu pod poprečno 20° C; koraljšče zraste na leto za več cm, veliko koraljšče »Bum — bum« na severnem obrežju otoka Borneo se je dvignilo vsako leto za 20 cm, o ladji, potopljeni v perzijskem zalivu, pa se pripoveduje, da je bila že čez 20 mesecev pokrita s 60 cm debelo skorjo iz koraljnikov.

V sedemdesetih letih so našli pred Sciacco, južnovzhodno od Sicilije, koraljšča tako bogata, da so povzročila v italijanski koraljni obrti krizo, ki še danes ni popolnoma ozdravljena; ker je bilo izredno veliko blaga na trgu, so cene grozno padle. Komaj pa se bliža stara rana svoji celitvi, že preti nova nevarnost koraljni obrti od Japoncev. Ondotne čeri so izredno bogate, najti je mnogo velikih in debelih kosov, edina tolažba je, da prekašajo sredozemske »koralde« blago iz »dežele krizantem« po lepši barvi in enakomerniji strukturi. Surovo blago ima kaj različne cene; poškodovano, navrtano od raznih črvov, se proda kg à K 5'—do 20', srednje lepa roba se plačuje kg à K 40'—do 70', izbrani, mesnordeči komadi pa vržejo srečnemu ribiču tudi po 400 do 500 K za kilogram; sicer pa se cene silno menjavajo po modi in okusu. V napolitanskem zalivu, približno na sredi med Capri in prestolnico moli iz blata v morju več skal in, na katerih rasto rdeče koralje. Na teh pečinah pridobijo ribiči od St. Lucije, svetnice morske, na vsakih 3—5 let po 100—200 kg koralj, ki jih boš videl tudi v napolitanskem akvariju, ako te zanes hrepenenje kedaj tja.

Po mestih polipov, kakor tudi Anemon se nahaja čudna navada, da ne prihajajo majčkeni polipki in aktinije na svet nalik drugim bitjem kot majhni, neusovršeni piščančki iz jajca, ampak stari polipe in vetrnice se enostavno delijo in cepijo po dolgem ali poprečno in ustvarjajo tako na mah potomce, ki so v kratkem času po svoji organizaciji popolni starikavi starci, ki niso nikdar nosili prijaznega otroškega obrazka.

Nenadoma pa opazimo, da se poleg te usance vpelje popolnoma nova.

Polipje (Anthozoa se niso mogli odločiti za novi modus) si sezidajo lepe, pisane, prozorne balone, kot nekake zvonce s kemblji (usta), ki se dvigajo kvišku nad mesta svojih arhitektov in plavajo prosto po vodi.

To so meduze.

Vsaka meduza nosi v sebi moč svežega polipskega zaroda. V njenem zrakovu se porajajo spet resnični otroci, ki izlezejo iz jajčeca kot mlada lastovica, nosijo pravi otroški obraz in letajo kot Planulae (ličinke) breskrbno okrog, dokler ne pride čas polnoletnosti, ki jih pokliče zopet nazaj v staro, domače mesto, da se ustanovijo tam kot častiti Polipje in postarajo. To čudno menjavanje spolnega in brezspolnega zaroda (prerod ali metagenezo) opazujemo najprej pri trdoživnjaških (celokrajnih) meduzah (craspedote Hydromedusen). Te so vobče silno majhne (le malo mm do par cm), n. pr. *Tiara pileata*, *Dismorphosa carnea* (ki je meduza polipa *Podocoryne*, kojega ime pa je zavrgla), *Obelia dichotoma* etc., le *Aequorea Forskalea* je med njimi »orjaška deklica« s svojimi 40 cm v premeru.

Če naletiš na morskem bregu na grde, slabo vonjave sluznate kepe, bi si gotovo ne mogel zlepa misliti, da so to ostanki meduz, ki vzbujajo v morju tvoje dopadljivo občudovanje po svoji prozornosti, elegantnem pregibanju in krasnih barvah. Lahko je biti meduzi prozorni, saj obstoji iz 95—98% vode. Obliko ima popolnoma podobno odrprtemu dežniku ali jesenskem jurčku ter se giblje po principu Segnerijevega kolesa s pravilnim stiskanjem vode izpod zvonca po mokrem elementu. Kakor polipi imajo tudi meduze izvrstno orožje v brezštevilnih ožigalkah, ki jih utegneš še kedaj občutiti kot pekoče koprive v morski kopeli. Meduze tvorijo bistveni del planktona in so kot plankton tje prevažne za vse živalstvo svetovnih morij; pri vsej svoji nežnosti odločujejo nad bitjem in nebitjem morskih velikanov,

kitov, morskih somov etc., ki bi brez njih težko izhajali.

Gotovo mora biti veselo tako življenje v zračnih balonih, mnogo zabavnejše nego enolično samevanje po morskih skalah ali blatnem dnu. Zato ni čudno, da je obrnil del meduz vso svojo pozornost na ta štadij življenja ter se vrača le tu in tam za malo časa (iz hvaležnosti do pradedov in vsled starih tradicij) nazaj v štadij polipa, dočim je pri doslej imenovanih Hydromeduzah vendarle polip še glavna reč in meduza le provizoričen, začasen štadij. Te nove meduze, takozv. klobučnjaki ali *Scyphomedusae* so mnogo večje od poprejšnjih (0'1—1 m) in tudi precej različno uniformirane od njih. Kako vse drugačna je n. pr. *Aurelia aurita* od ljubkega klobučka *Chrysaorinega*, ki je najbrhkejša meduza naše Adrije, ali kako različna je čelada srednjeveškega viteza *Tessera princeps* od lične košarice *Lucernariae* ali kockaste škatlje *Charybdeine*. Največja in najpogostejša meduza adrijskega morja je *Rhizostoma Cuvieri* (*Wurzelqualle*), do 80 cm v premeru. Kot velika gospoda prihaja v tržaški zaliv le ob gotovih sezonah, in sicer se pripelje na svojih jahtah od juga z morskim tokom, napravi ženitovanjsko potovanje ob celi adrijski obali ter se zopet vrne proti Baru. Brez števila jih je časih v tržaškem zalivu, do 40.000 na km², ni čuda, če motijo ob takih prilikah vilinsko-nežna bitja celo težke oklopnjače na njihovih potih in jih more navadna jadrnica komaj prodreti.

Kot da se ne bi mogla ločiti od zlate svobode, se vsede iz meduzinega jajca izlegla ličinka *Planula* le za malo časa na tla, iz nje nastali polip pa jame kot *Strobila* koj poganjati male klobučke *Efire*, ki ji jih odnaša prijateljski morski val raz glavo in ki se razvijajo v popolne krpokrajne meduze.

Nehvaležnost je plačilo sveta; nič bolje se ne godi pri meduzah. Tudi tu se nahajajo poedinke, ki so popolnoma pozabile na svoje prababice in žive raje

prosto velikomestno življenje, doma povsod in nikjer. Tako je storila v sredozemskem morju zala *Carmarina hastata*, ki nosi seboj moderen telefonski aparat v obliki 6 dolgih lovk, s katerimi občuje (dostikrat odurno kot kaka celovška izdajalka vozniških listkov) z ostalim svetom in se brani proti njemu. Toda imenovana *Anthomeduza* ni edini zgled otroške nevhvaležnosti; na svojo polipsko pradomovino je pozabila tudi *Scyphomeduza*, ki razsvetljuje temno morsko dvorano svojim tovarišicam pri svečanem »kolu« in ji zato splošno pravijo mesečinka (*Pelagia noctiluca*).

Direkten razvoj iz jajca v meduzo, ki ne pozna stopinje sesilnih polipov, imata tudi dve veliki družini, ona čudovitih *Siphonophora*, ki so si porazdelile v svoji organizaciji delo po najmodernejših načelih po zgledu čebele in mravlje, a z razliko, da so pri žuželkah poedinci (delavke, trotje, matica) telesno ločeni, pri naših cevkaših pa so polimorfni individui neločljivo zvezani med seboj; druga pa je družina prenežnih, kot steklo prozornih *Ctenophora* (rebrašev), ki jim stoji na čelu krasna *Cestus Veneris*, kateri se spreminja pas na poročni obleki v vseh mavričnih barvah, tako da molče ostrmiš ob čarnem prizoru. Cela vrsta njenih podložnic pa razliva v mesečnih nočeh po morju najkrasnejšo, modrikasto ali zelenkasto, časih prav močno svetlobo.

Vsa ta bitja ne poznajo več hrepenenja videti še kdaj ozke ulice polipskega mesta na dnu morja, kjer treba sedeti kot pribit noč in dan ob »juhovodu«.

Da se prepreči državi in zlasti njeni vojaški sili tako pogubno izseljevanje na odprto morje, so našla nekatera mesta novo varijanto v zgodovini polipov. Še konstruirajo hydroplane v obliki meduz, ki imajo skrbeti za svež zarod, toda tem meduzam je zaprta meja v širni svet, prirastle morajo ostati na deblu polipov kot baloni na zrakoplovni postaji. Tehnični termin zoologov za to obliko je »sporosac«, »medusoid« ali »gonophor«.

Tako so ravnali in ravnajo po lepem zgledu prednikov še danes *Milleporidae*, najbližji sorodniki našega sladkovodnega trdoživnjaka, toda slavni po mogočnih piramidah, s katerimi so prispevali k stavbam koraljšč; ravno tako lepi *Eudendrium ramosum* in *Tubularia mesembryanthemum*, oba v adrijanskem morju.

Ker se je rod prenovil in utrdil v dobrem, so spoznale mnoge naselbine, da si utegnejo prihraniti milijone v letnem proračunu, ako črtajo postavke za zrakoplovstvo. In res vidimo, da se meduzoidje

MARK TWAIN.

bolj in bolj krčijo, dokler ne zasedejo njihovih mest zopet pravi pravcati starodavni polipse, ki pa ohranijo dragoceno lastnost, da zamorejo ploditi jajca in z njihovo pomočjo živahen mlad rod mesto nekdanjih starikavih sivcev. To opažamo lahko po mestih sladkovodnih in morskih trdoživnjakov, kakor tudi koralnjakov.

Tako so se naši polipse po dolgem, dolgem poizkušanju vendarle naučili marsikaj dobrega. Seveda je precej razlike med našo pravljico in pa med prezamtanim phylo- in ontogenetičnim razvojem naših mehovcev, kot se je godil v resnici, ne v glavi kakega Haeckeljanca. Morali bi biti že slepo udani tendencioznemu darvinizmu, če bi hoteli verovati v razvoj, po katerem bi ravnala bitja organsko tako silno nepopolna, kot so ravno Coelente-

ratje (mehovci) sama od sebe in brez višje volje od zunaj na način, ki bi ga komaj mogli prisoditi modremu in preračunljivo-čemu človeškemu duhu. V kolikor pa se je vršil razvoj pri tem čudovitem živalskem deblu po načelih descendenčne teorije, ga radi priznamo kot čudovit dokaz Previdnosti in Modrosti, ki je mnogi nočejo spoznati s priprostim srcem, ampak si raje pomagajo s temotnim izhodom »usode«, ki ga niti sami ne umejo.

Pa pustimo panteiste, materialiste in sorodno družbo njihovim blodnjam, ki se jih oklepajo hoté in ozrmo se okrog sebe. Zatopljeni v misli na čudovite prebivalce morja stojimo ob morskem bregu, kot svoje dni mladi Avguštin; komaj opazimo, da se je solnce potopilo v valovih. Vekavo razsvetljeni od zadnjih njegovih žarkov se vračajo ribiški čolni z zamazano rumenimi jadrni domov. Morska gladina, najpreje živo srebro, dobi kmalu temno vijolično lice in precej na to nas obda temna

noč. Procesija lučic na daljnem obzorju nas opozarja, da se ziblje sedaj flotila ribičev vunkaj na ponočni lov na sardine. Krog in krog »tiha noč, blažena noč...«

Od tržaškega molo zazvene sprva nežni, kmalu silnejši akordi gitare, na to pa nam prinese mlačni nočni veter ljubo, staro melodijo na uho, ki je že dolgo nismo slišali in ki se ji pridružimo s hrepeneče-tožnim slovanskim srcem tudi mi:

»Si —, si —, Trieste — io — t'amo — sempre — —«. Da, da, lepa kraljica Adrije, vse steguje po tebi prežeče kremplje, tako jastreb s črno-rdeče-žoltim trakom, kakor zeleno-bela volkulja Romulova, oba seveda intimna prijatelja črno-žoltega kralja vseh ptic, ki gnezdi po naših planinah; in vendar

»Morje adrijansko, bilo si slovansko!

Oj! Morje adrijansko, bodi spet slovansko!

Da po tebi parobrod vodil bo slovanski rod,

Da ob tebi mesta bela naša bodo spet vzcvetela,

Da spet jadra naše ime, b'jo nosila nas vojske.«

Addio bel mar!

UNIJSKI POIZKUSI BOLGAROV.

DR. FR. TRDAN.

Komaj je utihnilo na Balkanu bojno orožje, je že stopilo na dnevni red vprašanje o zedinjenju Bolgarov z rimsko katoliško Cerkvijo. Po mestih in vaseh se prirejajo shodi in oglašajo govorniki, ki bi radi uglasili pot do sprave. Idealnejši voditelji željno pričakujejo, da se povrne tisti čas, ko se je celokupna Bolgarija z otroško ljubeznijo Rima prvokrat oklenila. Prvoboritelji za zedinjenje se upravičeno sklicujejo na dejstvo, da so iskali Bolgari v vseh velikih in tragičnih momentih zavetja v Rimu.

Oglejmo si to vprašanje v luči zgodovinskega razvoja.

Balkanski polotok je bil več nego 2000 let torišče najrazličnejših narodov. Ko je začela ugašati moč Grkov in Bizantincev, so si delili njih dediščino Zapadni in Vzhodni Goti. Kmalu za temi so prišli Slovani, ki so si sprva poiskali doline rek do

njih izvira navzgor. Kot poljedelci so se naselili zvečine po ravninah, dočim so prepustili više ležeče kraje Tračanom in Albancem, ki so pa v teku časa prevzeli mnogo slovanskih šeg in običajev. Od rtiča Matapan pa do dalmatinske obali in dolnje Donave ni bilo kraja brez večje ali manjše slovanske naselbine. Čeravno pa so se odlikovali Slovani po številu in tudi bojni izurjenosti, zmisla za skupno državo vendar niso imeli. Le skupna zunanja nevarnost jih je združila od časa do časa, sicer pa so živeli v poedinih razrodih zase.

L. 679. pa je nastopil dogodek, ki je spravil zgodovino polutoka v nov tir. Čete južnoturškega rodu Bolgarov so prekoračile Donavo in zanesle med raztresene slovanske župe edinost, ki je dolej niso poznale.

Bolgari so prišli iz osrčja današnje Ruske. V prvi polovici 5. stoletja jih na-

hajamo ob severo-zapadni obali Črnega morja, odkoder so neprestano napadali Bizantince. Končno se jim je vendar posrečilo posesti Balkan in podjarmiti slovanske rodove. Pri razdelitvi osvojenega ozemlja so postopali še dosti človeško. Podjarmljenih Slovanov niso izgnali ali s silo zatrli, živeli so z njimi v prijateljskem razmerju in se polagoma stopili v en sam narod Bolgarov. Vladajoče ljudstvo Bolgarov, hrabro sicer, toda majhno po šte-

vilu, je opustilo nomadsko življenje in se pobratilo s slovanskimi podložniki. Po preteku 200 let ni bilo v stari Traciji in Macedoniji že več dveh različnih narodov, Slovanov in Bolgarov, zgodovina pozna odlej dalje samo Bolgare v slovanski obleki. Med Bolgari in Slovani se je izvršil podoban proces kakor 200 let pozneje med Rusi in škandinavskimi Varegi. Močnejše kot ime naroda je navadno ime države.

(Dalje.)

GLORIA IN EXCELSIS DEO!

PROF. FR. OMERZA.

Terrae planities obruit atra nox.
Somnis ossa hominum vincta iacent artis.
Ut pastor vigilans in nitido grege
terras et loca Bethlehem

in stellis dominans luna videt micans.
Qui dormire hominum iam potis est genus?
Custodes ovibus invigilant tamen
mirantes decus in caelis.

En! Quid hoc sibi vult? Enituit aër,
en! caelum rutilat noxque fugit pede!
An aurora oriens purpureas fores
pandit, plena rosis loca?

Quae vox, quae resonant carmina in aethere?
»Pax terris hominum, gloria sit Deo!«
Ecce! stella volat per loca caelica:
bella, splendida, fulgida.

Nonne haec stella tribus est Jacob nitens,
lux ex alto oriens, illuminans Patres?
»Exsultate viri, psallite cithara!
de caelis vocat Angelus.

»Splendor ecce Patris, en Filius Dei
in praesepe iacet, nostra redemptio!
Sol est iustitiae prospiciens reos,
rex est pacificus Sion.«

Lumen hicce tibi, surge Jerusalem!
Natus parvulus est et datus en! nobis,
forma prae filiis qui speciosus est
in terris hominum tuis.

Panis iure domus nomine, Bethlehem,
dotaris nec es urbs minima de Israel.
Sancti nunc canite, palma etenim prope est!
Tubae vox resonet rei!

Tellus, astra canant et maris aequora,
exsultent homines, caelicolae vocent:
»Virtus, laus et honor sit tibi perfrequens,
de caelis veniens Puer!«

BETLEHEMSKI SONETI.

BOGUMIL GORENJKO.

Blažena si med ženami!

(Luk. I. 28.)

Poslal Gospod je angela dobrot
k devici v Nazaret: »Pozdravljena,
devica med ženami, slavljena!
Rodila njega boš, ki bo iz zmot

človeštvo rešil, ki Gospodov rod
bo vladal vekomaj! Pozdravljena,
kot upa znamenje postavljena!«
»Glej tvoja dekla, večni moj Gospod!« —

Kaj, Eva, se bojiš? — Zapoj, zapoj!
To veliki je dan, to dan je tvoj,
ko strla glavo v prah je kači žena,

ognjen ugasnil meč, čuvar edena!
Drevo življenja, glej, cvete sred vrta,
in vrata vanj so zopet ti odprta!

Pojdimo do Betlehema!

(Luk. II. 15.)

Pastirji čuli so sred polnoči;
k njim stopi angel, jih nagovori:
»Ne bojte se, naznanim vam veselje,
ki nanj so čakale stoletne želje:

Zveličar, Kristus se nocoj rodi,
za mestom v hlevcu v jaslicah leži!«
In hrepenenje v Betlehem jih pelje,
in našli so kot rekel božji sel je. —

Ne boj se, duša, srce, ne trepeči,
saj tudi tebe angel k hlevcu vabi;
s pastirci pojdi k svoji večni sreči!

Oj pojdi, srce, nase tam pozabi,
pastirček, poln ljubezni preiskrene,
da tudi tebi Bog se razodene!

Zvezda je šla pred njimi.

(Mat. II. 9.)

Na Jutrovem je zlata zvezda vstala,
in srca trem so modrim vztrepetala:
»Mesijeva je, bratje, zvezda ta!
Na pot! Poslal jo je Gospod sveta,

da do njegovega nas pelje kralja.
Na pot! Saj ona pot nam bo kazala!«
In šli so, zvezda je pred njimi šla,
kot bi poslanec iz neba bilà . . .

Herod pa božjega se kralja zbal,
srce zakrknil v grozni je zablodi,
lagal je bogokletno modrim trem. —

O, vsakemu Gospod je zvezdo dal,
ljubezen do resnice da ga vodi,
če hoče ji slediti, v Betlehem!

Zanje ni bilo prostora v hiši.

(Luk. II. 7.)

Izpolnjena je želja dolgih dni:
rodila je Marija in povila
v plenice Sina, v jasli položila,
ker zanj bilò prostora v hiši ni.

O Betlehem, zakaj zaprl dveri
si kralju svojemu, ki me rodila
ljubezen večna je neskončno mila,
da moja te ljubezen prerodi!

In Oče videl solzo je Otroka,
in v srdu se mu stisnila je roka,
prijela jezna za Herodov meč.

In glas se čul je v Rami, krik in jok:
Rahela objokuje smrt otrok,
tolažbe zanjo ni, ker ni jih več.

MERILO
1:10000

ZEMLJEPISNA UGANKA.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

DROBIŽ

Mark Twain, ameriški humorist, si je pridobil svetoven glas. Njegovo pravo ime je Samuel Langhorne Clemens. Njegova dela so prestavljena skoro v vse jezike omikanege sveta. Prvi zvezek njegovih humoresk je izšel l. 1867. pod naslovom: »The celebrated jumping frog of Calaveras and other sketschs«. Občinstvo jih je spremljalo z navdušenjem, a kritika jih je gledala prezirljivo kot literaturo nižje vrste. Toda to Twaina ni oviralo; hitro so se razprodajala njegova dela in z vsakim novim zvezkom je rastla tudi pisateljeva slava. — In res so njegove stvari nekaj silno osvežujočega, kar je namen humorističnih del. V predmetih ni izbirčen. Služi mu zlasti moderno ameriško življenje; obdeluje pa tudi politične dogodke in tudi na modroslovno polje posegajo njegove humoreske. Zlasti je žgoča njegova satira, ki s preprostimi, nedolžnimi besedami nepričakovano zadaja hud udarec. Tudi več potopisov je napisal v šaljivi obliki. Z njegovo fantazijo bi se mogel meriti kvečjemu Edgar Poe. Zelo zanimiva je njegova avtobiografija, v kateri izvaja svoj rod iz enajstega stoletja in so njegovi predniki najbolj zloglasni angleški zlo-

činci. Seveda more tako avtobiografijo napisati samo kak humorist.

Miklošičeva stoletnica. Dne 20. nov. je preteklo sto let, kar se je Slovincem narodil v Radomerščaku blizu Ljutomera Miklošič, ki je največji slovenski jezikoslovec in hkrati eden največjih jezikoslovcev, kar jih pozna zgodovina. Müllenhof, profesor germanistike v Berlinu, je rekel, da je bil Miklošič za svoje dobe največji jezikoslovec na vsej zemlji, Mussafia, profesor romanistike na Dunaju, pa je bil mnenja, da je bil največji jezikoslovec v 19. stoletju. Slovincem je pridobil pred učenim svetom velik ugled. Kakor je Kopitar, tako pravi nekje naš veliki jezikoslovec Stanislav Škrabec, nas Slovence učenemu svetu prvi predstavil, tako je Miklošič razširil čast slovenskega imena od vzhoda do zahoda. V resnici, ako imamo Slovenci kaj veljave med omikanim svetom, pravi Škrabec, jezikoslovje nam jo je pridobilo. Slovincem je ustvaril s svojimi staroslovenskimi deli podlago, na kateri se je popolnoma preustrojil naš pismeni jezik. Pa ne le z razvojem našega pismenega jezika bo ime Miklošičevo za vedno združeno, temveč tudi njegova dela o

slovanskih in sploh o indoevropskih jeziki bodo imela trajno vrednost. Miklošič je bil mož, čigar ime se bode vedno s častjo izgovarjalo, kakor je bil mnogo slavljeno že tudi v življenju. Bil je velikan po svojem obzorju, pa tudi temu primerno odlikovan. V mladosti je bil leposlovec, filozof in jurist. Dosegel je doktorat iz filozofije in prava. Nameraval se je posvetiti advokaturi, Kopitar pa ga je pridobil za jezikoslovje, kar mu je odprlo pot do

jaka izkvarilo in ga pahnilo v nesrečo za celo življenje. Za zgled, kako se je treba takih knjig varovati, so nam nekateri veliki in globokoverni učenjaki, ki so kazali neki poseben strah, da ne bi prišli v dotiko z brezverskimi knjigami. O kardinalu Maiu se pripoveduje tole: Bil je mož znanosti, a je dejal: »Imam dovoljenje, da smem brati prepovedane knjige; toda tega dovoljenja se ne poslužujem in se ga tudi nikdar ne bom.« —

Učeni L. A. Muratori je moral brati neko brezversko knjigo, da je ovrgetl zmote, ki so se v nji nahajale. V uvodu knjige, ki jo je v ta namen spisal, se opravičuje, da je bral omenjeno knjigo: »Pozno,« pravi, »je prišla ta knjiga v moje roke, in nisem je mogel brati. Kajti, s kakšnim drugim namenom pa bi bral tako knjigo, kakor da se še mene primejo budalosti, ki so v nji. Iščem in ljubim le take knjige, ki me v sveti veri potrdijo, ne pa takih, ki me od nje odvrtaajo. Šele, ko sem izvedel, da se je bila knjiga razširila po Italiji, sem se odločil, da jo preberem in odgovorim nanjo v obrambo sv. vere in resnice.« — Sv. Frančišek Saleški se v svojih spisih ganljivo zahvaljuje Bogu, ker ga je pri branju takih knjig varoval, da ni izgubil sv. vere. — Španski filozof Balme pa je pri neki priliki govoril dvema svojim prijateljema: »Vesta, da

MIKLOŠIČ.

profesure slovanskega jezikoslovja na Dunaju. Na vseučilišču je dosegel najvišje akademične časti. Cesar mu je podelil dedno viteštvo, bil je tudi dosmrtni član gosposke zbornice. Njegova dela o slovanskih in drugih indoevropskih jeziki so neštivilna, nevenljivo slavo pa si je stekel s svojo primerjalno slovnico slovanskih jezikov in s slovanskim etimološkim slovarjem. Umril je 7. sušca 1891.

Branje slabih knjig, zlasti nenravnih in brezverskih, je že marsikaterega dobrega di-

sem globokoveren mož. In vendar čutim vselej, kadar preberem kako prepovedano knjigo, potrebo, da berem nekoliko iz sv. Pisma, ali iz Hoje za Kristusom ali pa iz knjige Ludovika Granaškega, ker le to me zopet spravi v prejšnje dobro razpoloženje.

Prof. dr. Schönbach podaja v knjigi »Über Lesen und Bildung« lepe nauke, kako naj se bero knjige. — Pri branju je glavno to, pravi pisatelj, da to, kar beremo, razumemo. Le na ta način postane knjiga naša duševna

last. Beri zbrano; če si pri berilu, naj bodo tvoje misli pri knjigi, ne drugje. Brati se mora po vrsti, ne zdaj tu zdaj tam, počasi, ne »poziraj« knjig. Beri z namenom, da izpopolnjuješ svojo izobrazbo in razširiš svoje obzorje. Motiš se, če misliš, da je glavni namen berila zabava. Le če si truden od napornega učenja, beri kaj lahkega. Pisatelj Waldo Emerson pravi: »Kdor bere kaj lahkega, kako povest, roman itd., se odpočije, kakor v spanju«. Kar ti je všeč in je res lepo, beri večkrat. Emerson je zopet in zopet bral, kar mu je bilo všeč, in zmerom z novo koristjo. Dobra mesta si izpiši, tako tudi lepe citate. Ne beri prepovršno; tako branje nima haska; pridobljeni vtisi hitro izginejo. Rad beri, toda izbiraj dobre stvari. Ne beri knjig, ki ti prav nič ne koristijo. Čas je drag.

F. G.

ANDREJ EINSPIELER.

Einspielerjeva stoletnica. Meseca novembra se je obhajala stoletnica Andreja Einspielerja, zaslužnega slovenskega šolnika in narodnega prvobornika na Koroškem. V svoji mladosti je bil navdušen Ilirec, in je za razširjenje ilirizma po Koroškem mnogo storil. V tem duhu je urejeval nekaj časa tudi Janežičevo Slov. bčelo. Pozneje je ustanovil prvi slov. šolski časnik »Šolski Prijatelj« (l. 1852.) in več političnih časnikov.

Pospeševaljica kulture. Za kulturni napredek so v srednjem veku poleg samostanov skrbele mnogoštevilne visoke šole ali univerze. Do l. 1300 se je otvorilo nič manj kot 23 univerz, 11 v Italiji, 5 na Francoskem, 2 na Angleškem, 4 na španskem in ena na Portugalskem. Koncem 14. stoletja je obstajalo

37—39 univerz. Od teh jih je bilo v Nemčiji z Avstrijo in Ogrsko 8 (Praga, Krakov, Dunaj, Pečuh, Budapešta, Heidelberg, Kolin, Erfurt). V letih 1460—1510 je bilo samo na Nemškem ustanovljenih 9 univerz. — Za ustanovitev teh kulturnih središč so si pridobili mnogo zaslug razni vladarji in knezi, pa tudi posamezna mesta. Toda največ zaslug si je pridobila brez dvoma kat. Cerkev, ki univerz ni samo po veliki večini ustanovljala, ampak jih tudi podpirala. Izmed 44 univerz, katerih ustanovitev se je izvršila potom ustanovnih listin, jih je 31 prejelo ustanovna pisma od papežev. Enako se je dogajalo v 15. stol. in pozneje do reformacije. To pa ni bilo kako vmešavanje papežev v tuje zadeve. Kajti v srednjem veku je vladalo splošno prepričanje, da ima tisti, ki je nositelj najvišje duhovne oblasti, tudi prvo pravico glede poučevanja.

Ampère in Ozanam, oba velika dobrotnika človeštva, prvi kot slovit raziskovalec na električnem polju, drugi kot ustanovitelj Vincencijevih družb, sta si bila dobra prijatelja. Oba sorodna po velikosti svojega duha, sta bila sorodna tudi po globoki vernosti. Večkrat sta prišla skupaj in se pogovarjala, pa skoro vedno so ju njuni pogovori pripeljali do Boga. Pri takih prilikah — tako pripoveduje Ozanam — se je prijel Ampère z obema rokama za svoje široko čelo in vzkliknil: »Kako velik je Bog, Ozanam, kako velik je Bog, in naše znanje kakor nič!« — »Ta častitljiva glava« — pravi nadalje Ozanam o svojem prijatelju — »ki je bila prenapolnjena z znanostjo in častmi, se je brez pomisleka uklonila pred skrivnostmi sv. vere, niže celo, kakor je zahtevala nezmotljiva Cerkev. Klečal je pred istimi oltarji kot Descartes in Pascal na strani uboge vdove in malega otročiča, ki sta bila manj ponižna kot on.« Ko je umirajočemu Ampèru ravnatelj marsejskega (Marseille) kolega, M. Dechamps začel glasno brati nekatere odstavke iz knjige »Hoja za Kristusom«, ga je opomnil umirajoči, da zna knjigo na pamet.

Naše slike: Avstrijsko-laška morska bitka pri otoku Vis (Lissa) se je bila dne 20. julija l. 1866. Laški poveljnik Persano je otok že dva dni obstreljeval. Ko je to izvedela avstrijska mornarica, je hitel admiral Tegetthoff otočanom na pomoč in v nekoliko urah zapodil v beg laško brodovje. Ena laška ladja, »Re d' Italia«, se je potopila, »Palestro«, pa je zletela v zrak. — Baron Viljem Tegetthoff je bil admiral in dosmrtni član gosposke zbornice. Razen na Dunaju, ima tudi spomenika v Pulju in Mariboru. —n.

LUKA VILHAR

urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4

priporoča prečastiti duhovščini in slav. občinstvu svojo veliko in bogato zalogo

priložnostnih daril

kot ure, verižice, uhane, zapestnice itd. po najnižjih cenah.

Za solidno in točno postrežbo se jamči.

Knjigoveznica

„Kat. tisk. društva“

v Ljubljani

se priporoča ::

v izvršitev vsakovrstnih knjigoveških del.

Knjižnicam znaten popust. Solidno delo, zmerne cene.

I. KETTE

Ljubljana, Franca Jožefa c. 3.

Klobuki, čepice, perilo, kravate, palice, dežniki, galoše, toaletne potrebščine itd. Vsi predmeti za telovadbo, turistikó in drug šport.

Kupujte edino

„Sava“-kremo

(čistilo).

Dobiva se povsod.

Fr. P. Zajec, izprašani optik, Ljubljana, Stari trg 9

priporoča svoj dobro urejeni optični zavod kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipalcev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in ceno!

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev in trgovec glasbil

Ljubljana, Poljanska c. 13.

Velika zaloga prvovrstnih glasovirjev, planin, harmonijev, gosli, tamburic, kitar, citer in vsega glasbenega orodja. Najboljše strune (Wachold in druge). Zavod za uglaševanje ter popravila vseh glasbil. Jamčim plameno 10 let. Posojevalnica glasovirjev in harmonijev po najnižjih cenah. — Dobro blago se samo hvall.

Upravništvo ima v zalogi še vseh pet letnikov „Mentorja“. Prodaja jih po K 5.50 vezane, za dijake po K 3.50 vezane, za knjižnice pa po K 3.— vezane. Nevezani letniki K 1.50 ceneje.

K. A. KREGAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Trgovina z usnjem
na debelo in drobno

Bogata zaloga raznovrstnega
usnja in črevljarskih potrebščin

Glavna zaloga

Sava-kreme

v korist obmejnim Slovincem!

Trgovina oljnatih barv, fir-
nežev in lakov ter vseh v to
stroko spadajočih
predmetov

Brata Eberl

silkarja napisov, pleskarska mojstra

Miklošičeva cesta št. 4

nasproti „Uniona“

Priporoča se preč. duhovščini
in p. n. občinstvu
v vsakem oziru
kot priznana solidna tvrdka

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavb-
nega odbora za zidanje nove cerkve
v Šmihelu pri Žužemberku, da je gosp.

Rajko Sušnik

umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst
novih oken, krasno in umetno v got-
skem slogu, v splošno zadovoljnost in
po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avgusta 1909.

Za stavbni odbor:
Frančišek Gabršek,
župni upravitelj.

Prodajalna Katol. tisk. društva (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo

: šolskih :
in pisarniških
potrebščin

kakor: raznovrstni papir, zvezke, no-
teze, razne zapisnike, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila,
trikote, šestila, barve, čopiče, razno-
vrstne razglednice in devocijnalije.